

Bjørnåbakk, Marit Torp
Dahl, Raymon

Turtaking: En studie av signaler som brukes til å initiere tur i tegnspråklig gruppesamtale.

Turn-taking: A study of signals used to initiate a turn in sign-based conversation.

Bacheloroppgave i Tegnspråk og Tolking

Veileder: Anna-Lena Nilsson

Desember 2020

Bjørnåbakk, Marit Torp
Dahl, Raymon

Turtaking: En studie av signaler som brukes til å initiere tur i tegnspråklig gruppesamtale.

Turn-taking: A study of signals used to initiate a turn in sign-based conversation.

Bacheloroppgave i Tegnspråk og Tolking
Veileder: Anna-Lena Nilsson
Desember 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Introduksjon.....	4
1.2 Bakgrunn	4
1.3 Problemstilling	4
1.5 Disposisjon	5
2. Teori	5
2.1 Samtaler.....	6
2.2 Tur i samtaler.....	6
2.3 Turtaking	6
2.4 Hendenes hvileposisjoner.....	8
2.5 Turtakingssignaler	9
3. Data og metode	9
3.1 Metode.....	9
3.2 Data	10
3.3 Analyse.....	11
3.4 Annotering.....	12
3.4.1 Kategorisering	13
4. Analyse	14
4.1 Video 1	14
4.1.1 Innhold.....	14
4.1.2 Turstart	15
4.1.3 Signaler.....	16
4.1.4 Kombinasjon	17
4.1.5 Hvileposisjoner.....	18
4.1.6 Utenfor litteraturen	19
4.2 Video 2	21
4.2.1 Innhold.....	21
4.2.2 Turstart	21
4.2.3 Signaler.....	22
4.2.4 Kombinasjon	23
4.2.5 Signaler utenfor litteraturen.....	23
4.3 Sammenfatning.....	26
5. Funn og drøfting	27
5.1 Funn.....	27

5.1.1 Signaler.....	27
5.1.2 Hvileposisjoner.....	28
5.1.3 Blikk.....	31
5.1.4 Flerdelt samtale	32
5.2 Funn utenfor litteraturen.....	34
5.2.1 Kombinasjoner	34
5.2.2 Hvileposisjoner.....	34
5.2.3 Responssignal	36
5.2.4 Error.....	37
5.3 Videre tanker	39
6. Oppsummering	40
Referanseliste	41

1. Innledning

1.1 Introduksjon

Samtaler er en av de grunnleggende formene når det kommer til kommunikasjon mellom oss mennesker. Det finnes ulike typer samtaler og en samtale bestående av tre eller flere deltakere kalles for en gruppesamtale. Om man ønsker å ha ordet må man enten bli gitt turen eller forsøke å initiere dette selv. Dette byttet på hvem som har ordet av deltakerne i samtalen kalles *turtaking*. Språkforskeren Liddicoat (2007, s. 52) nevner hvordan i de fleste samtalene, prater kun én person om gangen, hvor ordet overføres mellom talerne med få mellomrom og lite overlapping. Dette fenomenet er tilsynelatende likt mellom talte språk og tegnede språk, men det finnes begrenset forskning på det tegnspråklige feltet.

1.2 Bakgrunn

Når man har den tilsynelatende likheten mellom turtaking i talte og tegnede språk, blir vi mer undrende på hva forskjellen kunne være. Etersom vi er to tolkestudenter som lærer om norsk tegnspråk, er det av interesse for oss å fordype oss enda mer i hvordan turtaking arter seg i tegnspråklige samtaler. Spesifikt hvordan man setter i gang med turen sin, det å ta ordet, i en tegnspråklig kontekst. Vi har selv opplevd utfordring i vår praksis når vi tolker mellom to eller flere deltakere, hvor det kan være lett å overse når noen forsøker å ta turen. Dermed ønsker vi å bidra til vår og andres kunnskap ved å løfte frem akkurat denne utfordringen med hvordan en tur starter. Har man en økt forståelse av akkurat det å sette i gang turen sin, kan det øke kvaliteten av tolkingen.

1.3 Problemstilling

Basert på hva vi har nevnt, ønsker vi å avdekke og løfte frem hvilke signaler man benytter for å initiere turen sin i en tegnspråklig kontekst. Vi har derfor valgt å avgrense og utarbeide følgende problemstilling: *Hvilke signaler blir anvendt når man setter i gang en tur i en tegnspråklig kontekst?*

1.4 Begrepsavklaring

I denne studien nevner vi i flere tilfeller når man starter en tur, initierer en tur, og lignende. For å slippe mange unødige lange setninger har vi forsøkt å gjøre det enklere for leseren ved å bruke

ordet *turstart* i noen setninger. Hver gang man ser ordet *turstart*, er det snakk om starten på en tur, initiering av tur, og når man setter i gang en tur.

1.5 Disposisjon

Studien består av seks kapitler. Første kapittel er innledning der problemstillingen forklares ved hjelp av en introduksjon og bakgrunn, med en kort begrepsavklaring etterpå. Kapittel to presenterer teori om samtaler generelt, hva en tur er og om turtaking. Den siste delen av teorikapittelet omtaler hendenes hvileposisjoner og turtakingssignaler. I tredje kapittel kommer data og metode. Her blir metodene til studien presentert, etterfulgt av datamateriale, hvordan vi analyserer, annoterer og kategoriserer. Ser vi til fjerde kapittel presenteres analysen av datamateriale. Vi har studert to ulike videoer, og har dermed fordelt analysekapitlet i to ulike deler. Materialet er fremstilt i tabeller og figurer av funn, samt en sammenfatning på slutten. Det femte kapitlet inneholder funn og drøfting, hvor vi trekker frem funn fra analysen og drøfter dem i lys av teori samt egne resonneringer. Også i dette kapitlet benytter vi oss av flere tabeller og figurer. Det sjette og siste kapitlet er en kort oppsummering av studien med fremtidige tanker.

2. Teori

I det følgende kapitlet vil vi redegjøre relevant teori som brukes for å belyse vår problemstilling. Da problemstillingen til studien er: «*Hvilke signaler blir anvendt når man setter i gang en tur i en tegnspråklig kontekst?*», vil vi først presentere teori som omfatter hva samtaler er. For å sette seg inn i hva en tur i turtaking er, ønsker vi å redegjøre teori om hva samtaler og tur handler om. I avsnittet om turtaking har vi først valgt å komme med generell teori om turtaking, for å så spisse det inn mot hvordan turtaking foregår i en tegnspråklig kontekst. Siden fokuset ligger på tegnspråklig kommunikasjon, avslutter vi teoridelen med tegnspråkrelatert teori om hendenes hvileposisjoner og turtaking.

2.1 Samtaler

Samtaler er måten vi mennesker sosialiserer og utvikler vårt forhold til hverandre på (Liddicoat, 2007, s. 1). Samtaler er noe vi alle opplever og erfarer. Når vi konverserer er det enkelt å se på det overfladiske: vi utveksler ord og tanker, men underliggende viser det seg at det er mer som spiller inn på kommunikasjonen. Liddicoat (2007, s. 1) forklarer det underliggende med hvordan non-manuelle signaler har minst like stor betydning som den overfladiske språklige kommunikasjonen. Non-manuelle signaler kan være blikket mellom deltakerne, hvordan vi plasserer oss i forhold til hverandre, de små stillhetene som kan oppstå i samtaler, etc. Liddicoat (2007, s. 7) legger i tillegg frem hvordan konteksten man er i også påvirker samtalene. Konteksten kan være hvem man er med, hvor man er, hva som skjer og lignende. Konteksten er med på å forme selve samtalene vi har (Heritage, referert i Liddicoat 2007, s. 7). Beskrivelsene fra Liddicoat og Heritage viser at det er mer som skjer i samtaler enn det vi kan være bevisst på. Ser vi på hvordan vi konverserer sammen, er det vanligvis én som prater om gangen, og dette veksles mellom deltakerne (Liddicoat, 2007, s. 52). Selve byttet betegnes som turtaking, og det vi skal gå nærmere inn på i teksten er hvilke signaler vi benytter når vi setter i gang en turtaking i tegnspråklig kontekst. Forståelsen av begrepet *tur* er grunnleggende for å forstå turtaking, derfor skal vi definere hva dette begrepet inneholder.

2.2 Tur i samtaler

Ifølge Sacks, Schegloff og Jefferson (referert i Kauling, 2012, s. 9), er en tur en sekvens med mening: noe de kaller en *unit-type*. En *unit-type* kan være en setning, en sats, en frase eller en leksikalsk konstruksjon.

Når det gjelder hørende samtaler, er det eneste kravet for å starte samtaler lyd (Johnston & Schembri, 2007, s. 262). I tegnspråklige samtaler er derimot kravet at partene må se hverandre. For å få hverandres oppmerksomhet finnes det en rekke ulike signaler en kan gi dersom en ønsker å si noe. Johnston & Schembri (2007) forklarer at tegneren kan få turen ved for eksempel å rekke opp hånda eller rekke opp et tegn til de fanger andres oppmerksomhet, forsiktig ta vedkommende på skulderen, overarmen eller kneet, eller bli direkte anvist turen.

2.3 Turtaking

Edelsky (referert i van Herreweghe, 2005; Coates & Sutton-Spence, 2001) skiller mellom to ulike modeller for turtaking i hverdagssituasjoner: *single/singly developed floor* og

collaborative/collaboratively developed floor. *Single floor* er turtakingsmodellen som brukes i sosiale sammenhenger der det er optimalt at én person prater om gangen, gjerne i mer formelle settinger (Kauling, 2012, s. 9). Dette kan for eksempel være forelesninger, møter eller taler. Kauling (2012) kaller også dette for *one-at-a-time-floor*, ettersom det optimale er at nettopp én person prater om gangen uten at det oppstår for store mellomrom eller overlapping mellom deltakerne til stede.

Når *collaborative floor* er optimal modell for turtaking, er sammenhengen gjerne mer uformell og potensielt åpent for alle deltakere til stede (van Herreweghe, 2005, s. 153). Det kan for eksempel være en gruppe venner som snakker sammen, mingling i pausen, debatter eller konkurranser der flere samtaler kan foregå simultant. Kauling (2012) og Coates & Sutton-Spence (2001) forklarer at i denne modellen finnes det ingen overlapping, det vil si at dersom flere personer prater samtidig, blir det ikke sett på som en feil ettersom ordet står fritt. Det er ingen som behøver å konkurrere for å få ordet, og overlapping og korte responser kan bidra til engasjement rundt samtalen (Coates & Sutton-Spence, 2001 s. 511). Når det er sagt, er det viktig å skille overlapping fra avbrytelse. Ifølge Coates (1997) er det avbrytelse kun dersom den aktuelle taleren stopper å prate i det en annen deltaker begynner å prate. Avbrytelsen blir sett på som en *error* og er noe som må rettes opp i, enten ved at vedkommende som avbrøt tar over samtalen eller at begge stanser og avgjør hvem som kan fortsette (Kauling, 2012 s. 13). Når gruppesamtaler er uformelle, slik som i *collaborative floor*, er det ikke uvanlig at samtalen deler seg i to eller flere deler. Egbert beskriver dette med det engelske begrepet *schisming* (norsk: divisjon, avdeling) og at det betyr at en samtale transformeres til flere samtaler (1997a; 1997b, referert i Skedsmo, 2020 s. 15). Årsaken til denne delingen kan være at noe må oppklares underveis i samtalen, dersom for eksempel én av samtalepartene ikke helt fikk med seg hva som ble sagt eller misforstod noe.

I samtaler der en adressat, altså den ikke-aktive taleren, uttrykker noe som verken regnes som en tur eller en avbrytelse, kalles minirespons (Kauling, 2012 s. 14). Det kan for eksempel være korte responser som inneholder lite til ingen mening. Eksempler på minirespons kan være «ja, det stemmer», «interessant», nikk eller hoderist, korte repeteringer av det siste som ble sagt og så videre. Disse korte ytringene er viktig for å vise engasjement slik at taleren motiveres til å holde samtalen gående, og for å vise hvorvidt en forstår det taleren sier eller ikke (Kauling, 2012, s. 15).

Mye av den ovenfor forklarte teorien baserer seg generelt på turtaking uten hensyn til om det er turtaking på talespråk eller tegnspråk, av den grunn ønsker vi å gå mer inn på det tegnspråklige feltet her. For å forstå tegnspråklig turtaking bedre, benytter vi en undersøkelse av Wiener og Devoe presentert av Baker (1977) som inkluderer fire døve personer. Formålet med denne undersøkelsen var å belyse turtaking på amerikansk tegnspråk. Det ble notert hvordan talerne initierte, holdt og avsluttet turene sine. En viktig observasjon gjort i undersøkelsen var unike faktorer med tegnspråk i forhold til talespråk. To av de unike faktorene med tegnspråk er relevante til det å starte en tur. Den ene faktoren Baker (1977, s. 221) redegjør er hvordan man ikke kan initiere en tur uten at adressaten ser på deg. Med andre ord, man kan ikke ytre noe i en tegnspråklig samtale og bli sett hvis adressaten kikker en annen vei. Den andre unike faktoren var hvileposisjoner til hendene. Ettersom hendene er en visuell modalitet, oppfatter vi dette som viktig for tegnspråklig turtaking.

2.4 Hendenes hvileposisjoner

I tegnspråklig kommunikasjon blir hendene aktivt brukt, men når man lytter og ikke er taleren, holdes hendene gjerne i forskjellige *hvileposisjoner*. I funnene av den samme undersøkelsen til Wiener og Devoe oppdaget de tre ulike typer posisjoner som deltakerne holdt hendene i; *full-rest*, *half-rest* og *quarter-rest* (Baker, 1977, s. 219-221). Vi tar i bruk de engelske begrepene ettersom vi ikke fant tilstrekkelige gode norske oversettelser. Den første hvileposisjonen oppstår når adressaten vier sin fulle oppmerksomhet til taleren uten tegn på å ta turen, det vil si at hendene er fullstendig rolige, noe som kalles *full-rest* (Baker, 1977, s. 219). Hvis hendene holdes i høyde med midjen og håndflatene er vendt innover mot kroppen, kalles det for *half-rest*. Det viser hvordan adressaten er fortsatt oppmerksom på taleren, men gjør seg enten klar til å avbryte eller forventer at turen snart er ferdig (Baker, 1977, s. 219). Den siste hvileposisjonen kalles *quarter-rest*. Det vil si at adressaten hviler kun den ene hånden på området over livet i høyde med overkroppen, mens den andre hånden holdes i half-rest posisjonen. Med hendene i den sistnevnte posisjonen kan det bli enklere å bytte mellom å være taler og adressat, fordi hånden i høyde med overkroppen er allerede klar for å begynne å tegne (Baker, 1977, s. 221). Det kan være av betydning hvordan hendene hviler, fordi de kan indikere om man er klar for å initiere turen sin. Sett bort fra hvileposisjonene finnes det også ulike måter å signalisere hvordan man initierer turen sin i en tegnspråklig turtaking.

2.5 Turtakingssignaler

Duncan, referert i Baker (1977, s. 216), oppdaget tre type signaler som ble benyttet i turtaking. Det var *turn (eller turn-yielding) signal*, *turn-claiming suppression signal* og *within-turn signal*. De øyeblikkene der turtakingssignaler ikke blir vist beskriver Duncan som *unmarked*. Likevel er det, ifølge Baker (1977, s. 233), mulig at et *unmarked* øyeblikk kan også ansees som et signal. Hun begrunner dette ved ett av funnene til Wiener & Devoe, hvor inaktivitet hos adressaten signaliserer at taleren kan initiere turen sin (Baker 1977, s. 218). Som nevnt har Wiener & Devoe (referert i Baker, 1977) utført en studie på turtaking, hvor de oppdaget signaler som deltakerne benyttet. Signalene de oppdaget, grupperte de inn i følgende fire grupper: *initiation*, *continuation*, *shift* og *termination*. Av disse er det hovedsakelig *initiation* signaler som er av betydning for studien vår. Denne gruppen inneholder syv signaler til sammen.

Wiener & Devoe (referert i Baker, 1977, s. 218) fordelte disse syv signalene videre i to undergrupper, de som benyttes av taleren og de som benyttes av adressaten. Taleren benytter fem følgende signaler for å initiere en tur: (1) ved å løfte én eller begge hendene ut av hvileposisjon; (2) med pek, fysisk berøring eller å vinke i synsfeltet til adressaten; (3) ved å lene hodet eller overkroppen mot adressaten; (4) ved å se bort når man starter en ytring etter man har adressatens oppmerksomhet; (5) ved å opprette blikkontakt når man skal stille et spørsmål. Ser vi til adressaten er det to resterende signaler av de syv som blir benyttet for å signalisere at taleren kan initiere en tur, det ene (6) er ved å opprette blikkontakt og det andre (7) ved å opprettholde sin egen inaktivitet i samtalen.

3. Data og metode

3.1 Metode

I denne studien bruker vi både kvantitativ og kvalitativ metode. Først så vi på antall kodingsenheter, det vil si signaler og hvileposisjoner som ble utvalgt, analysert og talt. En kodingsenhet er i denne sammenheng den type enhet i teksten som skal kodes og klassifiseres (Bratberg, 2019, s. 105). Det kan være forekomsten av ord, formuleringer eller sammensetninger av ord. I dette tilfellet er *tekst* med andre ord *videomateriale*. Dette tilsvarer en kvantitativ innholdsanalyse. Bratberg (2019, s. 103) forklarer at i en innholdsanalyse legges det vekt på det konkrete og observerbare av innholdet i en tekst. Den kvalitative delen av

metoden omhandler hvordan vi dernest analyserer kodingsenhetene vi har samlet. Det vil si *hvordan* de bruker signalene, *hvordan* ser hvileposisjonene ut i forhold til beskrivelsene til Baker (1977), og *hvilke* av signalene vi betrakter som turstart.

3.2 Data

Som bidrag til denne analysen har vi mottatt og gjennomgått to videoer fra vår seksjon på NTNU (Ferrara & Bø, 2015). Vi ble tildelt disse to videoene ettersom de inneholder turtaking mellom flere tegnspråklige personer. Den ene videofilen, Video 1, er et klipp på 38 minutter og 42 sekunder som består av tre ulike personer som har en gruppesamtale inne i et studio. Den andre videofilen, Video 2, er 44 minutter og 11 sekunder lang og viser fem ulike personer i tilsvarende situasjon. Alle personene er døve, snakker norsk tegnspråk og har uformelle samtaler med hverandre. Av hensyn til personvern og anonymisering, har vi gitt deltakerne fiktive navn der personen lengst til venstre i Video 1 (jf. 4.1) har et navn som begynner på A, personen ved siden av på B, så C. I Video 2 (jf. 4.2) har vi brukt navn som starter på D til og med H. Navnene er følgende i Video 1, fra venstre til høyre: Adam, Birgit og Conrad; og i Video 2, fra venstre til høyre: Dagfinn, Ester, Frida, Gunnar og Hilde. Det er viktig å bemerke at én av disse personene er med i begge klippene, altså Conrad/Dagfinn, men vi har valgt å se bort ifra dette og gir ham to ulike navn da han har ulike roller i samtalene.

Tabell 1: Oversikt over data av Video 1 og Video 2

	Video 1	Video 2
Antall deltakere	3	5
Lengde total	38 min. 42 sek.	44 min. 11 sek.
Lengde annotert	7 min. 47 sek.	3 min. 16 sek.
Navn på deltakere	Adam, Birgit, Conrad	Dagfinn, Ester, Frida, Gunnar, Hilde

Dette materialet har blitt brukt for å se etter hvilke signaler som benyttes når de ulike deltakerne starter en tur i sine samtaler. For å få satt dette i et system som er oversiktlig å jobbe med, har vi importert filene inn i et program som heter ELAN, noe vi går nærmere inn på i 3.4. Ettersom begge samtalene var filmet med to kameraer gående samtidig, ble de fordelt i to MP4-filer (vinkel fra venstre og høyre side). Ved import av filene til ELAN sørget vi for at videofilene

var synkroniserte med hverandre og lagt i riktig rekkefølge, slik at det ikke var avvik mellom begge bildene under avspilling. Hvordan dette ser ut finner man i Figur 1:

Figur 1: Video 2 med fem deltakere, f.v. Dagfinn, Ester, Frida, Gunnar og Hilde.

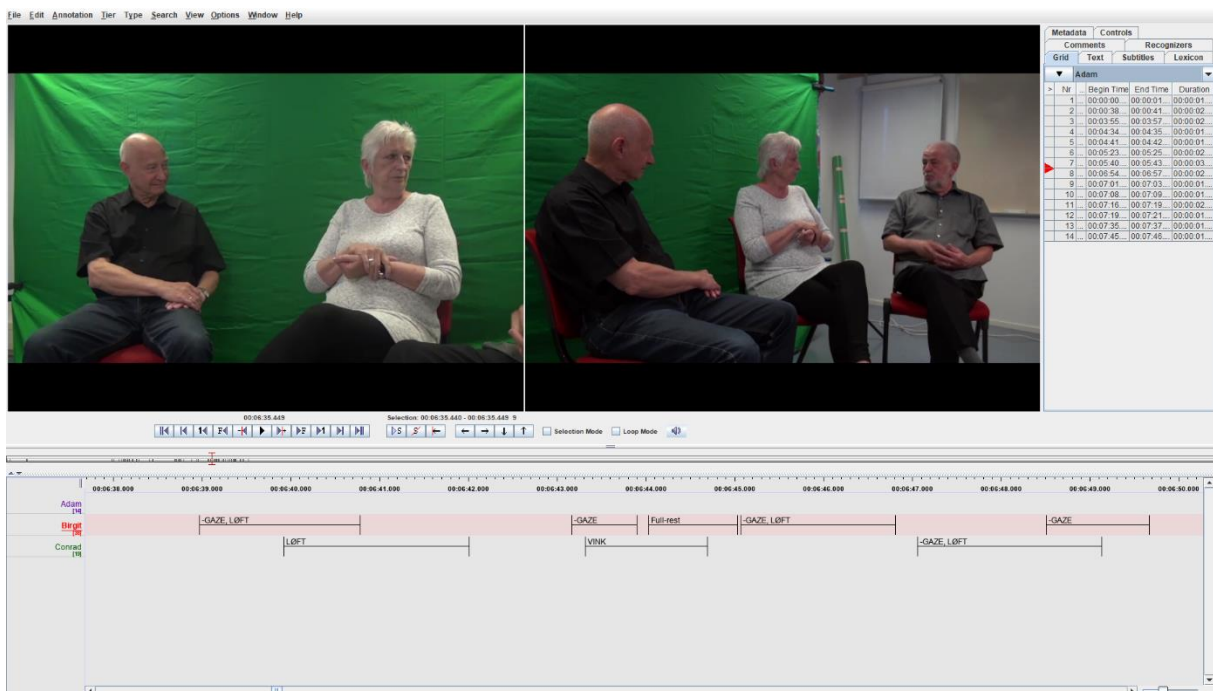
3.3 Analyse

I analysen vår ønsker vi å finne konkrete og visuelle eksempler på turtakingssignaler som starter en tur og hvileposisjoner ved hjelp av ELAN som filene ble importert inn i. For å vise hvor i videoene figurene befinner seg, har vi lagt til tidskoder under figurene. Etersom vi var to som skrev oppgaven sammen har vi valgt å annotere én video hver på egenhånd, hvor vi i ettertid har sett sammen på hverandres videoer for å kommentere, kontrollere, og bekrefte/avkrefte funn. I tillegg har vi annotert fra starten til cirka halvparten av hverandres videoer for å kvalitetssikre resultatene til hverandre. Vi har laget tabeller for begge videoene på hvilke signaler deltakerne bruker hver, disse finnes i 4.1.3 og 4.2.3. Turtakingssignalene vi så etter i videoene er valgt på bakgrunn av beskrivelsene til Wiener og Devoe (referert i Baker, 1977) av initieringssignaler. En endring vi har gjort er å fordele signalet «pek, fysisk berøring eller å vinke i synsfeltet til adressaten» inn i tre ulike signaler, ettersom vi anser dem som ulike signaler med egne funksjoner. Om vi fant signaler som ikke var beskrevet i litteraturen, gav vi dem navn og beskrivelser etter som de dukket opp. I både videoen med tre deltakere og videoen med fem deltakere har vi fokusert på å finne de første 50 (totalt 100) turtakingssignalene hvor man initierer en tur. Årsaken til at vi valgte startdelen av begge videofilene, er fordi det er her det er hyppigst turbytter og mest samhandling mellom alle personene. Utover i videoklippene er

deltakerne dypere inn i samtaleemnene sine, og vi ser at det i stedet er lange sekvenser av to og to som snakker sammen, der resten er tilskuere.

3.4 Annotering

Til videoene ble annoteringsprogrammet ELAN (Lausberg & Sloetjes, 2009) tatt i bruk. ELAN er en multiannoteringsprogramvare som gir deg muligheten til å annotere tekst av både video og lyd. I programmet kan man lage eget system av annoteringer på bestemte tidsrom i videoen, og man kan fordele ut på selvlagde rader. Vi har laget dem slik at det er én vannrett rad per deltaker, og annoteringene gjort av hver deltaker er fordelt ut på deres representerende rad. Vår annotering kunne se slik ut:

Figur 2: Skjermdump av Video 1 fra ELAN

Her i Figur 2 vises annoteringer gjort i videoen med tre deltakere fra omtrent 00:06:38 – 00:06:50. I skjermdumpen ser vi tre rader med kun annoteringer i to av radene. Dette er på grunn av Adam (øverste rad) er i fullstendig *full-rest* og viser ingen tegn til å initiere turen sin. Birgit (i midtraden, uthevet i rosa) og Conrad (nederste rad) er i aktiv dialog hvor de har hyppige turbytter mellom hverandre. I flere av annoteringene ser vi to signaler blir nevnt i samme annotering, ettersom det utføres to signaler samtidig eller to signaler utføres før de initierer selve turen. Det var flere ganger hvor de løftet hendene samtidig som blikket flyttet seg bort,

noe som førte til annoteringene med to signaler. Det er totalt syv turstarter mellom Birgit og Conrad, hvor de et hurtig bytte like før 00:06:44. Man ser at byttet er hurtig når annoteringenes startpunkt er så nære hverandre på de to linjene.

Slik som det vises i Figur 2, finner vi eksempler på signaler og én av hvileposisjonene. Hvis det ble utfordrende å se hvilket signal som kom først, eller om de kom nøyaktig samtidig, ble begge nevnt i samme annotering, noe vi også ser i Figur 2. Hvileposisjonene ble annotert ettersom de ble endret, det vil si de kan eksempelvis starte i *full-rest*, og da er de i *full-rest* frem til *half-rest* eller *quarter-rest* blir annotert. Hvileposisjonene blir ikke med i tellingen på tabellene til de annoterte signalene, i stedet har vi sett på når og hvor de oppstår i sammenheng med Bakers (1977) beskrivelser. Det er også viktig å nevne at vi ikke annoterer mislykkede forsøk på å initiere en tur. Et mislykket forsøk vil si når en deltaker benytter turtakingssignaler for å starte en tur, men ikke får oppmerksomhet, eller når to personer starter tur samtidig og den ene gir seg. Det er fordi en tur krever oppmerksomheten og inaktiviteten til adressatene (jf. 2.6). Når det kommer til blick har vi ikke annotert at det blir opprettet blickkontakt om de allerede opprettholdt dette før turen ble startet. Vi annoterte kun blick hvis det ble opprettet blickkontakt eller hvis blikket ble flyttet i det man initierer turen sin.

I Video 2 har ikke blick blitt tatt i betraktning, da kameraenes vinkel og måten personene sitter på gjør det svært vanskelig å se hvordan tegnerne og adressatene flytter blikket mens de bytter på å prate sammen.

3.4.1 Kategorisering

Vi har laget ulike kategorier til de innsamlede signalene; til sammen 8 signaler. For å gjøre arbeidet enklere har vi navngitt dem med svært korte navn, som gjør det lettere å annotere i ELAN og å få inn i tabeller. De gangene deltakerne peker for å få andres oppmerksomhet før de fortsetter å prate, benytter vi PEK og legger til retningen, for eksempel «PEK[Birgit]» eller «PEK[Selv]». Hver gang de løfter én eller begge hendene ut av hvileposisjon uten annet signal på forhånd eller etter, benytter vi LØFT og dersom de benytter berøring for å få en annens oppmerksomhet, har vi valgt å bruke kodeordet BER. Hvis deltakerne vinker eller veiver med én eller begge hender etter de har løftet hendene, bruker vi kodeordet VINK, og hvis de lener hodet eller overkroppen mot adressaten bruker vi LEN. Det oppstår også et signal der adressaten ikke benytter noen av signalene nevnt ovenfor, og som vi har opplevd utfordrende å kategorisere. Signalet er at adressaten benytter minirespons, rister på hodet eller nikker. Likevel har vi forkortet dette til RES, og en dypere forklaring på dette kommer i 5.2.3. Dersom deltakeren kommer med en minirespons alene som en reaksjon på noe som blir ytret, regnes

ikke dette som en tur. Hvis vedkommende gir en minirespons, for eksempel et hoderist eller et kort «ja» der de fanger alles oppmerksomhet, har vedkommende tatt over turen dersom han eller hun benytter denne situasjonen til å sette i gang en tur.

Som nevnt er blick en særdeles viktig, vi kan egentlig si avgjørende, faktor for å få hverandres oppmerksomhet i tegnspråklige samtaler, ettersom en ikke kan initiere en tur dersom en ikke blir sett (Baker, 1977, s. 221). Ifølge Baker (1977), er det vanlig at taleren som har turen vanligvis ser bort og *ikke* holder øyekontakt med adressaten, men når turen nærmer seg slutt, opprettes øyekontakten igjen. I videoen med tre deltakere har vi brukt Bakers (1977) system i annoteringen, +GAZE hvis de oppretter øyekontakt og -GAZE hvis de ser bort, for å se om deltakerne holder øyekontakten eller ser bort rett etter de har fått eller initiert turen.

4. Analyse

4.1 Video 1

4.1.1 Innhold

I Video 1 sitter de tre deltakerne Adam, Birgit og Conrad sammen. Conrad leder samtalen ved å spørre Birgit og Adam om tiden deres på døveskolene og om ettertiden. En kan anta tidligere kjennskap mellom deltakerne ettersom tonen er uformell, avslappet og til tider spøkefull, men dette bekreftes ikke basert på hva de ytrer i videoavsnittet vi bruker til analysen. Basert på hvordan Conrad leder samtalen og stiller spørsmål, og det stort sett er én person om gangen som har turen, har vi definert videoen med turtakingsmodellen *single floor* (van Herreweghe, 2005; Coates & Sutton-Spence, 2001).

Figur 3: høyre- og venstrevinkel i Video 1

Videoen består av to videosnitt i to ulike vinkler, slik det blir presentert i Figur 3. I vinkelen til venstre ser man direkte på Adam og Birgit, i vinkelen til høyre ser man alle tre deltakerne. På grunn av plasseringen til kameraene er det relativt greit å se blikket til deltakerne, derfor er +GAZE/-GAZE med i annoteringen til denne videoen. ELAN har en zoom funksjon hvor man kan zoome inn opptil 400%. Denne funksjonen bistod analysen når blikkene skulle undersøkes i turbyting, fordi det til tider kunne være utfordrende å se øynene til Adam og Conrad. Tidsrammen i videoen for å få samlet 50 eksempler på turbytter går fra 00:00:00 – 00:07:47.

4.1.2 Turstart

Tabell 2: Antall turstarter i Video 1.

Turstarter	Antall	Prosent
Adam	10	20%
Birgit	22	44%
Conrad	18	36%
SUM	50	100%

Informasjon om antall turstart per deltaker ble ført inn i Tabell 2. Innenfor den utvalgte tidsrammen vi analyserte utførte Adam færrest turstarter med et antall på ti. Conrad og Birgit utførte cirka dobbelt så mange turstarter sammenlignet med Adam, hvor Conrad hadde 18 og Birgit flest med 22 turstarter. Her ser vi Birgit med 44 prosent av turstartene, Conrad med 36 prosent av turstartene og Adam har færrest med 20 prosent turstarter.

4.1.3 Signaler

Tabell 3: Antall signaler hos hver deltaker

Signaler	Adam	Birgit	Conrad
LØFT	6 – 46%	9 – 29%	7 – 27%
PEK	0	1 – 3%	3 – 11,5%
VINK	1 – 7%	0	3 – 11,5%
BER	0	0	5 – 19%
+GAZE	1 – 7%	1 – 3%	5 – 19%
-GAZE	4 – 30%	18 – 58%	3 – 11,5%
LEN	0	1 – 3%	0
RES	1 – 7%	1 – 3%	0
SUM	13	31	26

Av de 50 turstartene fra Video 1 ble det benyttet til sammen 70 signaler mellom deltakerne. I Tabell 3 viser det seg å være variert med hvem som bruker hvilket signal. **Adam** brukte 13 signaler på turstartene sine. Han brukte LØFT seks ganger, som tilsvarer 46 prosent av signalene hans. VINK, +GAZE og RES ble brukt én gang hver som blir syv prosent pr. signal, og -GAZE fire ganger på 30 prosent av hans turstarter.

Birgit brukte 31 signaler. I over halvparten av turstartene brukte hun -GAZE 18 ganger, som utgjør 58 prosent av signalene hennes. LØFT brukte hun ni ganger som er 29 prosent. PEK, +GAZE, LEN og RES ble alle brukt kun én gang hver som er tre prosent av hennes signaler.

Sist i Tabell 3 har vi **Conrad** som brukte 26 signaler. Han brukte LØFT syv ganger som er 27 prosent av signalene hans. Etterpå ble BER og +GAZE brukt fem ganger hver på 19 prosent, og PEK, VINK og -GAZE ble brukt tre ganger som er 11,5 prosent hver. Til slutt vil vi nevne hvordan 70 signaler har blitt brukt på 50 turstarter (se Tabell 4). Som oppgitt tidligere, er det tilfellene hvor vi annoterte to signaler i samme annotering av turstart.

4.1.4 Kombinasjon

Tabell 4: Antall kombinasjoner av signaler i turstartene pr. deltaker i videoen.

	Turstart	Kombinasjoner	Prosentandel
Adam	10	3	30%
Birgit	22	10	45%
Conrad	18	8	44%
SUM	50	21	42%

Siden antallet var såpass hyppig av tilfeller hvor deltakerne brukte to signaler samtidig, avgjorde vi å føre dem opp i en egen tabell. Hvor ofte en deltaker brukte to signaler vises i Tabell 4. Adam hadde tre (30 prosent) tilfeller hvor to signaler ble benyttet samtidig på sine ti turstarter. Birgit hadde ti (45 prosent) tilfeller hvor to signaler ble brukt samtidig på sine 22 turstarter. Conrad hadde åtte (44 prosent) tilfeller hvor to signaler ble benyttet samtidig på sine 18 starter. Til sammen ble det 21 (42 prosent) kombinasjoner i alle av de 50 turstartene. Ingen av deltakerne utførte tre eller flere signaler samtidig i tidsrommet av videoen.

Figur 4: Birgit ser bort og Conrad starter turen sin med BER og +GAZE. (00:03:47)

Eksempel på kombinasjon av signaler kan sees i Figur 4. Conrad hadde turen i samtalen, men Birgit satte i gang en tur ved å se bort (-GAZE) hvor hun kort etter løftet den ene hånden (LØFT). Conrad var opprinnelig ikke ferdig med hva han fortalte. Han berørte (BER) armen hennes og ventet på at de skulle få blikkontakt (+GAZE) før han begynte turen sin igjen. Signalene ble ikke benyttet fullstendig overlappende, men de ble begge brukt til å forsikre oppmerksomheten fra alle deltakerne før turen begynte.

Figur 5: Birgit bruker –GAZE og LØFT samtidig (00:05:22)

Et annet eksempel på kombinasjon av to signaler som blir benyttet samtidig, ser vi i Figur 5. Adam hadde turen, og hadde blikkontakt med Birgit. Hun satte i gang turen sin ved å flytte blikket bort (-GAZE) fra Adam samtidig som hun løftet armene (LØFT) for å begynne å tegne. Her skjer signalene simultant.

4.1.5 Hvileposisjoner

I løpet av videoen ble det byttet flere ganger mellom de ulike hvileposisjonene. I stedet for å telle antall ganger de har byttet mellom dem, har vi sett etter når de har endret posisjonen. For å presentere hvordan de tre hvileposisjonene så ut har vi valgt ut én av deltakerne som utførte alle tre av hvileposisjonene. Eksempler på hvileposisjonene blir presentert i Figur 6.

Figur 6: Eksempler på de tre hvileposisjonene, f.v. full-rest (00:03:26), half-rest (00:06:28) og quarter-rest (00:03:49).

Ser vi på Figur 6 i bildet til venstre, har Birgit foldet hendene sine i fanget og sitter fullstendig rolig uten tegn på deltakelse, som i *full-rest* beskrivelsen. I Figuren ser vi eksempel på *half-rest* i bildet i midten. Birgit har foldet hendene sine like over midjen som viser at hun er oppmerksom på taleren, men er samtidig klar til å initiere turen sin. I bildet helt til høyre i Figur

6 er et eksempel på *quarter-rest*. Birgit holder sin venstrehånd i *half-rest* og sin høyre hånd blir holdt høyt på brystet samtidig som hun er oppmerksom på hva taleren sier.

En ting å legge merke til i videoen er hvordan alle tre deltakerne er stort sett i *full-rest*, noe vi kan anta er fordi det er en uformell samtale mellom dem. Birgit var den som hyppigst endret hvileposisjonene sine, og byttet kun til *half-rest* og *quarter-rest* rundt de gangene hun har turen, men byttet også til *full-rest* rundt flere av sine turbytter. Adam og Conrad oppholdt seg for det meste i *full-rest*, selv rundt hyppige turbytter.

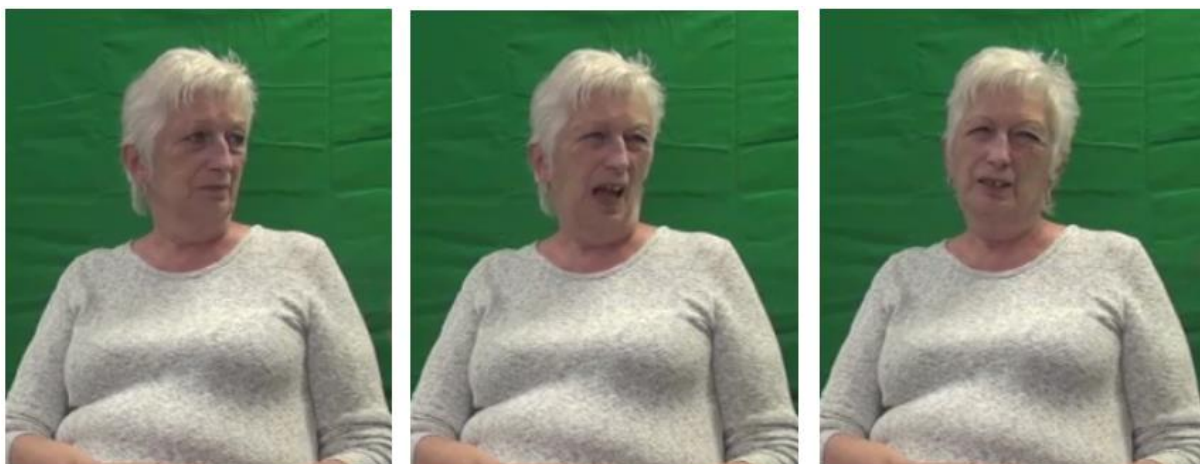
4.1.6 Utenfor litteraturen

I noen deler av videoene oppstod det tilfeller som var ukjente for oss. Allerede i 4.1.4 har vi nevnt et funn som er to signaler som blir enten benyttet samtidig eller før man initierer turen sin. Et annet funn er to hvileposisjoner vi ikke klarte å definere.

Figur 7: Birgit i to ukjente hvileposisjoner, t.v. (00:06:23); t.h. (00:07:20)

De to hvileposisjonene oppstod under aktiv turbytting, men de tilsvarer ikke posisjonene Baker (1977) beskriver. Begge hvileposisjonene i begge bilder i Figur 7 blir holdt høyt oppe mot brystet, lik høyde med den ene hånden i *quarter-rest*. Likevel kan hendene i det høyre bildet minne om *half-rest* når begge hendene er vendt innover mot kroppen. Ved hvileposisjonen i det venstre bildet i Figur 7 er hendene knyttet og holdes mot hverandre høyt ved brystet. Videre gjorde vi også funn av signaler som ikke blir beskrevet i litteraturen.

Figur 8: Birgit sier «nei» og rister svakt på hodet (00:05:35)

Det første signalet blir presentert i Figur 8 hvor Birgit responderer på ytringen til Conrad ved å først ha «nei» på munnen og rister på hodet, før hun begynner på turen sin. Konteksten i situasjonen var Conrad som hadde turen og snakket om å «plukke» tegn, hvor Birgit responderte (RES) slik hun gjør i Figur 8 og startet med å si «ikke så mye».

Figur 9: Adam responderer med et nikk (00:07:45)

Det er Adam som benytter det andre (ukjente) signalet. Han gjorde et dypt nikk samtidig som han løftet den ene hånden for å respondere til Birgit. Her benyttet han nikket samtidig med LØFT. Konteksten her er Adam som hadde turen og Birgit kom med et spørsmål til ham, «Du hadde tenkt å bli snekker?», hvor han responderte slik i Figur 9.

4.2 Video 2

4.2.1 Innhold

I videoen med fem deltakere har vi annotert totalt 50 turstarter fra tidsrommet 00:00:00 til 00:03:17. Årsaken til at tidsrommet ble langt kortere i denne enn i Video 1, er at turbyttene oppsto med kortere mellomrom. På enkelte tidspunkt delte samtalen seg i flere deler der flere hadde turen samtidig, noe som beskrives nærmere i 4.2.5. Dette viser til at ordet står fritt, og dermed har vi valgt å definere Video 2 innunder turtakingsmodellen *collaborative floor* (van Herreweghe, 2005; Coates & Sutton-Spence, 2001).

I Video 2, innenfor det gitte tidsrommet, har deltakerne en samtale om hvordan tre av dem tok fly fra Trondheim til den gitte lokasjonen, samt også kort om hvor i Trøndelag de holder til. Uten tidligere personlig kjennskap til deltakerne, kan en forstå ut ifra samtaleemnet at noen av dem kjenner hverandre fra før. En av deltakerne starter samtalen ved å peke til tre av de andre deltakerne og stiller spørsmål rundt at dem har reist sammen fra Trondheim. Dermed vet vi allerede her at minimum tre av fem personer har relasjon til hverandre.

I likhet med Video 1, består også denne videoen av to videofiler som er filmet fra to ulike vinkler: i vinkelen rettet mot venstre kan man se Dagfinn, Ester og Frida, mens i vinkelen mot høyre kan man se Gunnar og Hilde. På grunn av kameraenes vinkel og avstand fra deltakerne, er det svært krevende å se blikkene deres. Dermed er blick (+GAZE/-GAZE) kun brukt i analysen i Video 1.

4.2.2 Turstart

Tabell 5: Antall turstarter i Video 2.

Turstarter	Antall	Prosent
Dagfinn	3	6%
Ester	13	26%
Frida	15	30%
Gunnar	15	30%
Hilde	4	8%
SUM	50	100%

Tabell 5 viser en oversikt over hvordan de 50 første turstartene i videofilen ble fordelt mellom personene. Deltakelsen var svært ulik: Dagfinn initierte en tur tre ganger, som utgjorde en total på 6 prosent av alle turstartene som ble annotert i det gitte tidsrommet. Ester var mer deltakende og hadde 13 turbytter, som utgjorde 26 prosent. Frida og Gunnar pratet en del med hverandre og hadde begge 15 turbytter hver (30 prosent hver), mens Hilde hadde kun fire turbytter (8 prosent). Tallene ble ført inn i Tabell 5 hver gang en ny tur ble startet.

4.2.3 Signaler

Tabell 6: Antall signaler hos hver deltaker i Video 2.

Signaler	Dagfinn	Ester	Frida	Gunnar	Hilde	
LØFT	0	10 – 76%	10 – 58%	8 – 53%	4 – 100%	
PEK	0	2 – 15%	4 – 23,5%	2 – 13%	0	
VINK	0	1 – 7%	1 – 5%	0	0	
BER	2 – 66%	0	1 – 5%	1 – 6%	0	
RES	1 – 33%	0	1 – 5%	4 – 26%	0	
SUM	3	13	17	15	4	54

Av de 50 turstartene ble det benyttet til sammen 54 signaler mellom deltakerne. Det er langt færre enn i Video 1, da vi valgte å ekskludere blikk i denne delen av analysen. I Tabell 6 er det en variasjon av hvem som brukte hvilket signal. **Dagfinn** brukte tre signaler, av totalt tre turstarter. Han brukte BER to ganger (66 prosent) og RES én gang (33 prosent), som til sammen utgjør 100 prosent av hans turstarter. **Ester** hadde 10 LØFT, som er 76 prosent av hennes signaler, PEK to ganger (15 prosent) og VINK én gang (7 prosent). **Frida** er den eneste som brukte alle signalene vi inkluderte i vår analyse. Hun hadde ti LØFT, som utgjorde 58 prosent av alle hennes turstarter, fire PEK (23,5 prosent), ett vink, én BER og én RES som utgjorde 5 prosent hver. Frida hadde 17 signaler fordelt på 15 turer, det vil si at hun i løpet av disse 50 turstartene kombinerte flere tegn sammen, noe vi går tettere inn på i kapittel 4.2.4. **Gunnar** hadde åtte løft, som utgjør litt over halvparten av hans brukte signaler (53 prosent). Han hadde også to PEK (13 prosent), én BER (6 prosent) og fire RES (26 prosent). **Hilde** benyttet LØFT som eneste signal, som dermed utgjør 100 prosent av hennes fire turstarter.

4.2.4 Kombinasjon

52 sekunder inn i samtalen vises en kombinasjon av to signaler. Frida (Figur 10) satt først med hendene i *full-rest* hvileposisjon og fulgte med på det som ble fortalt på siden, uten indikasjon til at hun ønsket å si noe. Så løftet hun den høyre hånden sin og vinket lett, samtidig som hun med sin venstre hånd berørte Gunnars arm før hun fortsatte turen sin.

Figur 10: Kombinasjonssignal VINK+BER (00:00:52)

Ettersom hun løftet begge hendene samtidig og de representerte hvert sitt signal, regnes begge signalene som selvstendige. Som en kan se på måten Frida sitter på her, sitter hun godt lent mot Gunnar som sitter ved hennes venstre side. Ettersom hun allerede satt slik før hun indikerte at hun ønsket å si noe, har ikke dette blir annotert som et eget turtakingssignal (LEN).

4.2.5 Signaler utenfor litteraturen

Det oppsto flere ulike initiativer på turtakinger vi var usikre på hvordan vi skulle annotere, da de gikk utenfor eksemplene til Wiener & Devoe (jf. 2.5). I Figur 11 hadde Gunnar fått spørsmål om han var nødt til å bestille parkeringsplass på flyplassen på forhånd. Han forklarte at det ikke er noe man trenger å gjøre på forhånd, og startet turen ved å riste på hodet. Det er viktig å påpeke at følgende eksempel ikke kommer godt frem i bildene i Figur 11, men i videoen er det synlig at Gunnar svakt rister på hodet mens han sier «nei, nei, nei» på munnen før han deretter løftet den venstre hånden ut av hvileposisjon og svarte videre.

Figur 11: Gunnar benytter et responssignal (RES) for å starte turen. (00:01:32-00:01:34)

Så langt har vi ikke funnet noe teori som betegner minirespons (RES) som turtakingssignal. Dersom Gunnar kun hadde sagt «nei, nei, nei» uten å si noe mer, ville ikke dette blitt annotert som et turtakingssignal da vi mener at minirespons alene ikke representerer en tur.

Som nevnt i introduksjonen av Video 2, var det et par øyeblikk der samtalen delte seg i flere deler. Eksemplet vi ønsker å belyse, er der Frida (som sitter i midten i Figur 12) spurte Gunnar, Hilde og Ester om de bor i nærheten av hverandre, ettersom Gunnar hadde kjørt og hentet dem før de kjørte til Trondheim Lufthavn Værnes. Gunnar svarte raskt at han bor litt utenfor Trondheim, men Ester og Hilde svarte nesten helt samtidig at de bor i nærheten av hverandre. I tillegg til dette spurte Frida om det var Ester og Hilde som bodde i nærheten av hverandre (se Figur 20), da hun ikke fikk med seg hva Ester sa ettersom hun hadde sitt fokus rettet mot Hilde.

Figur 12: Ester og Hilde tar ordet samtidig, og begge beholder turen. (00:02:30-00:02:36)

Ut ifra kameravinkelen, kan det se ut til at Dagfinn ser på Hilde. I videoen veksler Frida og Gunnar mellom å se på Hilde og Ester, mens Ester og Hilde ser på hverandre og beskriver at de bor noenlunde i nærheten av hverandre. Dette betyr at både Ester og Hilde fikk turen samtidig, ettersom begge fikk oppmerksomhet av de andre for beskrivelsene sine. Dersom alle hadde sett på for eksempel Hilde, ville Ester sitt bidrag blitt sett på som et *forsøk* på å ta turen, og ville derfor ikke blitt annotert.

Frida fikk også et lite bidrag med sin tur i denne sekvensen, da hun stilte spørsmålet «dere to?», og Hilde svarte «oss to» (se Figur 20).

I Figur 13 løfter Frida, Gunnar og Hilde hendene sine samtidig (ref. Figur 13: øverste og midtre bilde). At alle tre forsøkte å starte turen samtidig, blir sett på som en *error* og må rettes opp i. Frida rakk kun å løfte hendene så vidt før hun tok dem tilbake i hvileposisjon igjen, mens Hilde frøs tegnet og lot Gunnar prate videre før hun også tok sine hender tilbake i hvileposisjon. I denne delen av samtalen var det med andre ord Gunnar som fikk turen, ettersom det var han som fikk oppmerksomheten.

Figur 13: Øverste bilde: Frida, Gunnar og Hilde i hvileposisjon. Midterste bilde: Alle tre løfter hendene samtidig. Nederste bilde: Gunnar beholder turen. (00:02:21-00:02:23)

4.3 Sammenfatning

I dette kapitlet har vi gjennom tekst, figurer og tabeller lagt frem de eksemplene fra Video 1 og Video 2 vi ønsker å belyse og drøfte nærmere. Vi har sett på kombinasjoner av flere turtakingssignaler, hvileposisjoner, blikk, responssignaler og at flere personer forsøker å ta turen samtidig. Vi har forklart konteksten og kort gjort rede for hvem som har sagt hva, slik at det bygger et godt grunnlag til videre drøfting i neste kapittel. Det er viktig å nevne mangelen på et avsnitt i 4.2 om hvileposisjoner i Video 2. Det er fordi de fem deltakerne oppholdt seg nærmest *kun* i *full-rest*. Av den grunn fant vi det overflødig med et dedikert avsnitt om hvileposisjonene. Videre i kapittel fem skal våre funn kobles med teorien som ble presentert i kapittel 2.

5. Funn og drøfting

Det er flere store ulikheter mellom Video 1 og Video 2, noe som gjør at de har blitt behandlet noe ulikt. Én faktor er at det er ulikt antall deltakere, men også at kamerasnittet er ulikt. Det utgjorde at det i Video 1 var enklere å se på blikket til deltakerne under samtalen, mens tilsvarende i Video 2 ble nærmest en umulig oppgave. I tillegg er kulturen og sjangeren ulik i begge situasjonene. I Video 1 forteller tre personer om sine erfaringer fra døveskolen, og hver tur tar dermed lenger tid fordi de har mye de ønsker å dele. De prater én og én i tur og orden, i et rolig tempo. Derav går Video 1 under *single floor-modellen* (Coates & Sutton-Spence, 2001; van Herreweghe, 2005).

I Video 2 diskuteres det mer mellom de fem deltakerne. Dagfinn, som satt lengst til venstre, deltok svært lite. Hilde, lengst til høyre, deltok heller ikke mye, men Ester, Frida og Gunnar diskuterte både reisemåter og lokasjoner i og utenfor Trondheim, noe som skapte hyppige turbytter. I Video 2 var det lav terskel for å *ta* ordet, og gulvet var potensielt åpent til enhver tid. Dermed blir Video 2 definert som *collaborative floor-modellen* (Coates & Sutton-Spence, 2001; van Herreweghe, 2005).

I dette kapitlet skal vi diskutere og drøfte funnene fra begge videoene. Vi har delt kapitlet opp i to deler for å skille mellom det som blir henger sammen med litteraturen, og det som skiller seg fra litteraturen.

5.1 Funn

5.1.1 Signaler

Tabell 7: En oppsummering av prosentandelen hos deltakerne ved turtakingssignalet LØFT

	Adam	Birgit	Conrad	Dagfinn	Ester	Frida	Gunnar	Hilde
LØFT	46%	29%	27%	0%	75%	58%	53%	100%

Slik som Tabell 3 og 6 viser, er det aller hyppigste turtakingssignalet som tas i bruk LØFT, bortsett fra Birgit som brukte -GAZE mest på 58 prosent og Dagfinn som ikke brukte LØFT i det hele tatt. Ser vi til Tabell 7 har **Adam** brukt LØFT som 46 prosent av sine signaler. **Birgit** brukte LØFT 29 prosent av sine signaler, som er derimot den nest høyeste andelen, og **Conrad** brukte LØFT 27 prosent av sine signaler. **Dagfinn** benyttet andre signaler enn LØFT, mens

Ester brukte LØFT 76 prosent av sine signaler, **Frida** brukte LØFT 58 prosent av sine signaler og **Gunnar** brukte LØFT 53 prosent av signaler. **Hilde** brukte LØFT som eneste av sine fire signaler, som utgjør 100 prosent. Vi ser i begge videoene at LØFT har litt brukt som det hyppigste signalet hos majoriteten av deltakerne. Et sitat fra Vonen (2016): «Det er et kjennetegn ved alle kjente tegnspråk at de er basert på synlige plasseringer og bevegelser av hendene og armene og andre bevegelige deler av den øvre halvparten av kroppen (særlig hodet, inkludert de enkelte delene av ansiktet)» (s. 127). Basert på denne beskrivelsen kan vi antakelig ha en større forståelse av hvorfor LØFT har blitt mest benyttet av deltakerne. Tegnspråk i seg selv er basert på synlige bevegelser av hender og armer, og når man løfter hendene og armene for å ytre seg vil det bli svært synlig at man ønsker å ta turen. Av den grunn kan vi også si at det ikke bare er det signalet som ble mest benyttet, men det kan også være det tydeligste signalet på at man har noe å si og signaliserer begynnelsen på en tur. Nettopp fordi adressatene er avleserne som oppfatter bevegelsene med synet (Vonen, 2016, s. 127).

Figur 14: Conrad bruker signalet LØFT (00:06:27)

Et eksempel på signalet LØFT finner vi i Figur 14. Birgit hadde turen og begge hadde blikkontakt. Da Birgit ble ferdig med å svare på et tidligere spørsmål fra Conrad og begynte å legge hendene ned i *half-rest*, løftet simultant Conrad opp hendene uten å bryte blikkontakten. Denne situasjonen viser et konkret tilfelle hvor LØFT blir brukt alene som signal i Video 1.

5.1.2 Hvileposisjoner

Det ble funnet flere eksempler av hvileposisjoner hos deltakerne i Video 1 og Video 2. En observasjon vi gjorde i begge videoene er at *hvordan* man holder hendene i hvileposisjonene er

avhengig av individet, for alle deltakerne i begge videoene viste unike måter å holde hendene i de nevnte hvileposisjonene. En ting vi kan nevne er hvordan hvileposisjonene stort sett likevel følger beskrivelsene til Baker (1977). I Video 1 har vi plukket ut øyeblikk for å finne hver deltaker i *full-rest* og satt bildene sammen slik det ser ut i Figur 15:

Figur 15: Adam, Birgit og Conrad i *full-rest*.

Alle tre, til ulike tider, vier sin fulle oppmerksomhet til taleren og holder hendene fullstendig i ro, slik Baker (1977, s. 219) beskriver det. Vi kan anta at når deltakerne er sittende, vil det påvirke hvordan hvileposisjonene ser ut, slik som i *full-rest* der alle tre deltakerne har foldet hendene sine i fanget. Det kan være rimelig å anta at *full-rest* er den enkleste og mest behagelige måten å hvile hendene i denne konteksten.

Vi har et annet eksempel hvor det kan være utfordrende å tolke hvilken hvileposisjon noen har hendene i. Ser vi til beskrivelsen av *half-rest* holdes hendene i høyde med midjen og hendene er vendt innover (Baker, 1977, s. 219). Da Birgit var i *half-rest*, passet hun fint inn i beskrivelsen slik som i Figur 6. Ser vi til Adam i Video 1 var han i *full-rest* i mesteparten av tiden vi annoterte, men han vekslet noen få ganger mellom hvileposisjoner. For eksempel oppstod det en situasjon hvor han tilsynelatende byttet til *half-rest*. Siden den likevel skiller seg fra Bakers (1977) beskrivelse, ønsker vi å forklare hvordan dette likevel kunne falle inn i denne kategorien.

Figur 16: Adam går inn i *half-rest* (00:05:23).

Situasjonen i Figur 16 er at Adam har turen, men brått begynner Birgit en kort tur og Adam legger hendene på det ene låret. Han er likevel mer aktiv med mer åpne øyne og flere bidrag av miniresponser. Like etter Birgit er ferdig begynner også Conrad en kort tur, og så fort Conrad er ferdig med turen sin starter Adam turen sin igjen. Situasjonen passer også inn i den delen av beskrivelsen til Baker (1977, s. 219) hvor adressaten vier oppmerksomheten til taleren, men gjør seg klar til å starte en tur. Setter vi to eksempler av Adam i *full-rest* og *half-rest* ved av hverandre kommer forskjellen tydeligere frem.

Figur 17: Adam i *full-rest* i bildet til venstre og *half-rest* i bildet til høyre.

Selv om det er tilsynelatende er liten forskjell mellom hvor hendene er plassert i Figur 17, kan vi likevel se en forskjell på kroppsspråket og miniresponseren i de to hvileposisjonene. Når Adam er i *full-rest* er han lent tilbake, hendene ligger helt rolige i fanget og hviler blikket mot taleren. I *half-rest* eksempelet lener han seg fremover, hendene er plassert litt høyere mot midjen på det ene låret og ansiktet er mer livlig. Han kommer stadig med miniresponser, som kan være et tegn på at han ønsker at samtalen skal holde seg gående (Kauling, 2012, s. 15) og den som har turen skal bli raskere ferdig. Da han stort sett oppholder seg i *full-rest* slik som vist i Figur 15 i Video 1, velger vi å definere ham som i *half-rest* som han sitter i Figur 16 og Figur 17.

5.1.3 Blikk

Det var funnet bruk av både -GAZE og +GAZE i Video 1 og vi observerte variasjon i hyppigheten og hvilken type blikk det ble brukt av hver deltaker. Slik det vises i Tabell 3 har alle tre deltakere brukt minst én av hver type blikk. Birgit hadde en markant bruk av -GAZE av deltakerne i Video 1. En forklaring på dette kan være fordi hun sitter i midten mellom Adam og Conrad, som fører til at hun må fysisk snu hodet når hun skal veksle blikket mellom dem. I tillegg er øynene hennes veldig lette å se i Video 1, i motsetning til Adam og Conrad. Slik som nevnt i 4.1.1 var det til tider utfordrende å se blikket til Adam og Conrad, og dette gjaldt også ved bruk av zoom-funksjonen til ELAN. Vi mistenker det kan være en sammenheng mellom Birgits høye antall av -GAZE og hvor lett det var å se blikket hennes. Hvis dette skulle stemme, kan det derfor være en sammenheng mellom utfordringen å se blikket til Adam og Conrad og deres lavere antall på bruken av -GAZE/+GAZE. Likevel ønsker vi å presentere tilfeller hvor Adam bruker -GAZE og Conrad bruker +GAZE for å visualisere utfordringen.

Figur 18: Adam bruker signalet -GAZE (00:00:38)

Her i Figur 18 har vi et eksempel hvor det tilsynelatende er tydeligere å se bruken av blikk hos Adam. Det som hjalp oss med å se bruken av -GAZE, er hvordan han blunker og dreier hodet litt til siden. Vi ser pupillene retter seg oppover i luften i bildet helt til høyre i Figur 18. Dette

var ikke like enkelt i alle tilfeller hvor han setter i gang turene sine. Som Figur 18 også viser, er det ikke alltid enkelt å se øynene hans og pupillene. Vi ser ikke bort fra at det kan også være belysningen i rommet som ikke er optimal for å se blikkene tydelig i videoen.

Figur 19: Birgit bruker +GAZE med Conrad. (00:04:03)

Et eksempel hvor Birgit bruker +GAZE er når hun starter turen sin, slik i Figur 19. I det øverste bildet i Figur 19 er det Adam som har turen, og Birgit og Conrad følger med. Birgit snur seg tilsynelatende bort slik når hun bruker -GAZE og løfter simultant hendene, men vender i stedet blikket mot Conrad og oppretter blikkontakt med ham (+GAZE) før hun setter i gang turen.

5.1.4 Flerdelt samtale

Schisming, altså at en samtale deler seg opp i flere samtaler (Egbert, 1997a; Egbert, 1997b, referert i Skedsmo, 2020), var noe som ble observert to ganger i Video 2. Ett av de to eksemplene vi valgte å beskrive (se Figur 12), viste til en samtale som utviklet seg til at tre personer hadde turen samtidig. Frida stilte et spørsmål rettet mot alle tre deltakerne som hadde reist ifra Trondheim; Ester, Gunnar og Hilde. Hun lurte på om de bor i nærheten av hverandre.

Gunnar rakk å svare først, like etterpå løftet Ester hendene og pekte på Hilde. I det Ester pekte mot Hilde, så Hilde på Ester og pekte tilbake (Figur 20) og de beskrev at de bor i passe avstand fra hverandre uten å nevne spesifikk distanse (nest øverste bilde). I det nest nederste bildet i Figur 20 kan en se at Frida holder opp to fingre med sin høyre hånd. Her pekte hun og spurte raskt «dere to?». Da nikket Hilde og svarte «vi to», før hun tok hendene tilbake i hvileposisjon (nest nederste og nederste bilde).

Figur 20: Øverst: Ester og Hilde peker på hverandre. Nest øverst og nest nederst: Ester og Hilde diskuterer avstand. Nederst: Hilde tar hendene tilbake i hvileposisjon, mens Ester fortsetter turen sin. (00:02:30-00:02:36.)

Sekvensen fra Ester løfter sin hånd og peker på Hilde, og Hilde peker tilbake og beskriver, til hendene til Hilde går ned i *full-rest* hvileposisjon, tar det omtrent 5,5 sekunder. Her hadde altså de tre deltakerne som ikke deltok i samtalen, god tid til å se både Ester og Hilde sine ytringer.

Ettersom verken Dagfinn, Frida eller Gunnar så ut til å reagere på at Ester og Hilde hadde turen samtidig, kan en anta at alle tre forsto at de forklarte det samme, sammen. At Frida i nest nederste bilde spurte «dere to?», kan være fordi hun først så på Hilde, og dermed ikke fikk med seg hva Ester sa før hun snudde seg. Det å ikke ha sett deler av en samtale, understøtter ikke bare forskjellen mellom tegnede og talte språk, men også mellom hel og delvis innsikt i en samtale (Skedsmo, 2020, s. 22), da en tegnspråklig språkbruker mister mye oversikt av å nettopp flytte blikket til en annen person eller et annet sted i rommet.

5.2 Funn utenfor litteraturen

5.2.1 Kombinasjoner

Slik det ble nevnt tidligere, oppstod det kombinasjoner av signaler i Video 1 og Video 2. Det var flere tilfeller hvor LØFT skjer synkront med -GAZE/+GAZE, og vi ble usikre på hva vi skulle annotere. Vi bestemte oss for å skrive dem som to separate signaler i tabellene, og i tillegg opprettet vi en egen telling på dem som en kombinasjon da de oppstod flere ganger i annoteringen. Litteraturen hverken beskrev eller dekket det når to signaler kommer samtidig. I denne analysen var det nesten konstant med blick og LØFT, men i andre tilfeller også andre kombinasjoner som PEK og LEN, eller VINK og BER. I kapittel 4.2.4, kombinerte Frida turtakingssignalene vink og berør (VINK+BER). Årsaken til at hun berørte Gunnar sin arm, er høyst sannsynlig fordi han ikke hadde øyekontakt med henne i det hun ønsket å si noe til ham. At hun løftet sin venstre hånd for å vinke, kan ha blitt gjort for å forsterke signalet at hun ønsket å si noe, men det kan også ha vært en ubevisst handling fra hennes side.

5.2.2 Hvileposisjoner

Det oppstod to hvileposisjoner hos Birgit i Video 1 som ble vanskelige å definere. Den ene hvileposisjonen lignet på hvileposisjonen til Birgit når hun var i *half-rest*. Hvileposisjonene ved siden av hverandre ser slik ut i Figur 21:

Figur 21: Birgit i en ukjent hvileposisjon og *half-rest*.

Hvileposisjonen er cirka i samme hvileposisjon som *half-rest*. Selv om hendene er foldet sammen, kan de tilsynelatende se mer anspent ut og klare til å tegne enn hendene i *half-rest*. En begrunnelse av dette kan være fordi hun var midt i en tur, men Conrad berører armen hennes og starter en tur. Når han er ferdig med turen kommer hun med en minirespons og går inn i *full-rest* nøyaktig rett før hun starter en ny tur. Dette passer også med beskrivelsen til *half-rest*, hvor man gir oppmerksomhet til taleren, men er enten klar til å initiere en tur eller på at taleren skal bli ferdig (Baker, 1977). Likevel er det sannsynlig hvileposisjonen er rett og slett *half-rest* med hendene foldet. Høyden til dem er cirka den samme i begge bildene, og det som skjer i videoen passer til beskrivelsen til *half-rest*.

Figur 22: Birgit i en ukjent hvileposisjon og *quarter-rest*.

Den andre hvileposisjonen var litt mer komplisert. Birgit ramser opp ulike aktiviteter fra tiden på døveskolen, men når hun skal nevne tredje ting stanser hun og ser tankefull ut. Det kan være hun forsøkte å huske mer. Hun plasserer begge hendene i knyttnever i brysthøyde. På dette tidspunktet holder hun ingen tegn, og hendene er for høyt til å være i *half-rest*. Om én av hendene hennes ville vært i *half-rest* nå ville dette passet inn i beskrivelsen til *quarter-rest*, slik i bildet til høyre i Figur 22. I litteraturen var det ikke beskrevet hva det kalles om begge hendene er i *quarter-rest*. Conrad kommer med et spørsmål om en aktivitet, som en fortsettelse på hva hun ramset opp, hvor hun svarer med et kort «ja» og legger hendene i *half-rest*. Den ukjente hvileposisjonen kan indikere at hun ikke var helt ferdig når begge hendenes holdes klare til å fortsette å tegne, eller at hendenes ble kun holdt slik uten en definerbar grunn.

5.2.3 Responssignal

Det ble også gjort et funn av en måte å initiere turen sin på som ikke blir dekket av den anvendte litteraturen, nemlig det å starte turen ved et hoderist, minirespons eller nikk. I tilfellene i videoene hvor disse måtene turstart oppstod ble det gjort etter deltakeren ble spurt om noe, som de svarer bekræftende eller avkreftende på. Det var kun ett tilfelle i Video 1 hvor Birgit kom med en respons som ikke var til et spørsmål (jf. 4.1.6). I løpet av annoteringsarbeidet av begge videoene, skjedde det ofte at én eller flere av deltakerne ristet med hodet eller nikket, uten å si

noe mer. Miniresponser som disse kan være med på å bidra til engasjement rundt samtalen, eller vise til at en forstår det som blir sagt (Kauling, 2012, s. 15), men i forbindelse med eksemplene våre ble turene startet med en respons uten at hendene ble løftet først.

Som vist i 4.2.5, startet Gunnar sin tur ved å riste svakt på hodet og si «nei, nei, nei», før han deretter løftet hendene sine og utdypet svaret sitt om at en ikke behøver å forhåndsbestille bilparkering på flyplassen. Etersom han fikk oppmerksomhet allerede da han ristet på hodet og begynte svaret sitt, anså vi dette som et signal på en turstart. Tegnspråkforskere skiller gjerne mellom manuelle og nonmanuelle deler av det tegnspråklige uttrykket: de manuelle er hendene og armene, mens de nonmanuelle omfatter ansikt, hode, skuldre og overkropp (de Vos, Torreira & Levinson, 2015 s. 3; Vonen, 2016 s. 129). Ansiktet omfatter nese, munn, øyne og øyenbryn, og hodet omfatter nikk og hoderist. I Gunnar sitt tilfelle i Figur 11 er det nettopp de nonmanuelle signalene som kommer til uttrykk og representerer en turstart, da hans tegnspråklige uttrykk i starten av ytringen var hodet som ristet og ansiktet som var benektende.

5.2.4 Error

I Figur 12 oppsto et lite moment der Frida, Gunnar og Hilde løftet opp hendene samtidig. De var fremdeles inne på temaet parkering på flyplass, og Frida hadde sagt at hun foretrakk å reise kollektivt til Gardermoen fordi hun synes parkeringsprisene er høye (Figur 23). Både Gunnar og Ester nikket seg enig og sa «ja», og det ble et par sekunders stillhet uten at noen nye tok turen (nest øverste bilde). Deretter løftet alle tre hendene samtidig (nest nederste bilde), og de måtte raskt finne ut av hvem som fikk beholde turen.

Figur 23: Øverste bilde: Frida har turen. Nest øverste bilde: Frida, Gunnar og Hilde i hvileposisjon.

Nest nederste bilde: Alle tre løfter hendene samtidig. Nederste bilde: Gunnar beholder turen.

(00:02:16-00:02:24)

At alle tre løftet hendene på samme tid, kan begrunnes med at det oppsto en langvarig stillet. Fra Frida fullførte sin setning og la hendene i *full-rest* hvileposisjon, til alle tre forsøkte å initiere en tur, gikk det omtrent tre sekunder. Ordet var fritt for alle tre deltakerne i dette tidsrommet, og det var ikke lenger Frida sitt fulle ansvar å lede samtalen.

At Frida forsøkte å ta turen om igjen, kan være nettopp fordi ingen hold samtalen gående og hun ønsket å komme med mer bidrag. Det kan også hende at alle tre hadde en tenkepause, og at det resulterte i stillheten. I det nederste bildet har Frida tatt hendene tilbake i *full-rest*

hvileposisjon. Hun tok hendene ned så fort hun la merke til at både Gunnar og Hilde hadde løftet sine hender, og ga tilsynelatende sin fulle oppmerksomhet til dem.

Hilde, som satt ytterst til høyre, hadde best oversikt over alle i rommet. I de to nederste bildene i Figur 23, løftet hun hendene og flyttet blikket til Gunnar. Her frøs Hilde tegnet sitt og ventet, trolig for å få med seg hva Gunnar hadde å si.

Én faktor til at Gunnar var vedkommende som fikk beholde turen her, kan være fordi han ikke fikk med seg at Hilde også forsøkte å si noe. Samme som nevnt i forbindelse med Figur 20, er det stor forskjell på hel og delvis innsikt i en tegnspråklig kontekst. Ettersom Gunnar satt imellom Frida og Hilde, da med både kropp og blick rettet mot Frida, ble Hilde sittende i en litt uheldig vinkel. Hadde alle deltakerne for eksempel sittet ved et rundt bord, ville det sannsynligvis vært enklere for alle å se alle, men slik var ikke tilfellet.

5.3 Videre tanker

Slik som Tabell 3 og Tabell 6 viser, er det aller hyppigste turtakingssignalet som tas i bruk, den vi har annotert som LØFT; altså at turen starter ved at én eller begge hendene løftes ut av fullstendig hvileposisjon. I disse tabellene utgjorde LØFT over halvparten av alle signalene som ble tatt i bruk.

Slik det nevnes i 4.1.5 og 4.3 oppholdt deltakerne seg stort sett i *full-rest*. Det førte til at oftest når en av deltakerne fullførte en tur, og samtalen fremdeles var gående og det var høy sjanse for at de skulle si mer da nestemann var ferdig med sin tur, gikk de likevel tilbake til *full-rest* hvileposisjon. Dette kan ha å gjøre med at deltakerne er komfortable med hverandre og at det er en avslappet stemning i rommet, men også at det føles naturlig å legge hendene i fanget når man sitter slik på en stol. Kunne dette tilfellet vært annerledes dersom de hadde sittet rundt et bord? Å sitte flere enn to personer på en rekke og snakke sammen, er unaturlig og ikke optimalt for en god gruppesamtale. For hørende og talespråklige kan dette fungere fint, men på grunn av at øyekontakt og full synlighet er essensielt i tegnspråklige samtaler, byr det å sitte på rekke på flere vanskeligheter. Personen(e) som sitter i midten må stadig snu seg rundt for å få med seg hva som sies på begge sider, og risikerer å miste store deler av samtalene.

6. Oppsummering

I denne teksten har vi jobbet ut ifra problemstillingen *hvilke signaler blir anvendt når man setter i gang en tur i en tegnspråklig gruppesamtale?* Gjennom å annotere to ulike tegnspråklige gruppesamtaler gjennom multiannoteringsprogrammet ELAN har vi analysert et utvalg av eksempler og lagt oversikten inn i tabeller. Etter å ha analysert dette, har vi konkludert med at turtakingssignalene som ble benyttet ved turstart var at hendene ble løftet ut av hvileposisjon, blikk, responssignal, berøring, pek, vink og at overkroppen lenes mot den som prates til. Flere av disse signalene ble også kombinert med hverandre, slik at to signaler ble brukt simultant. Hvilke signaler som brukes, og hvor hyppig de blir tatt i bruk, antar vi er noe som kan variere svært fra kontekst til kontekst. Noe viktig å inkludere er at vi er to studenter som fortsatt er nye i feltet. Vår manglende kunnskap kan påvirke hva vi *ser* i videoene og *ikke ser* i videoene, men også *hvordan* vi tolker det vi ser. Vi ser heller ikke bort fra at dette kan føre til mangler og hindringer i studien vår. Likevel håper vi at våre ferske øyne på dette feltet kan gi et annet perspektiv som kan være et bidrag til videre forskning.

Ettersom det var mange tilfeller der deltakerne utførte flere signaler samtidig, ville det være spennende om videre forskning kan være å se hvordan signalene opptrer sammen i turstart. I Video 1 var de fleste tilfellene der blikk ble benyttet sammen med et annet type signal. Hvis blikk var mulig å se i Video 2, undrer vi over om vi ville funnet lignende resultat. I tillegg ble det funnet tilfeller hvor signaler ble benyttet sammen uten blikk, som Frida (jf. 4.2.4). Et annet forskningsområde kan være hvordan hvileposisjoner i seg selv kan være et signal på at man er klar til å starte en tur. Ser vi til *half-rest* og *quarter-rest*, og man kjenner til beskrivelsen til Baker (1977), blir de tydelige på at personen er klare til å starte en tur. Dog, var ikke dette et fokus i denne studien.

Referanseliste

- Baker, C. (1977). Regulators and Turn-Taking in American Sign Language Discourse. I Friedman, L. A. (Red.), *On The Other Hand: New Perspectives on American Sign Language* (s.215-241). New York: Academic Press
- Bratberg, Ø. (2019). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. (2. utg.). Oslo: Cappelen Dam Akademisk
- Coates, J. (1997). No gap, lots of overlap: Turn-taking patterns in the talk of women friends. I: Graddol, D., Maybin J. & Stierer, B. (Red.) – *Researching language and literacy in social context – A Reader* (s. 177-192). Clevedon: Multilingual Matters.
- Coates, Jennifer, & Sutton-Spence, Rachel. (2001). Turn-taking patterns in Deaf conversation. *Journal of Sociolinguistics*, 5(4), 507–529.
- De Vos, C., Torreira, F., Levinson, S., C. (2015). *Turn-timing in signed conversations: coordinating stroke-to-stroke turn boundaries*. Radboud University: Nederland. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00268>
- Ferrara, L. & Bø, V. (2015). Files: P-BO1_H.mp4, P-BO1_V.mp4, P-TO1_H.mp4, P-TO1_V.mp4. *A pilot corpus of Norwegian Sign Language* Norwegian University of Science and Technology. Unpublished video recordings and annotation files.
- Johnston, T. & Schembri, A. (2007). Discourse. *Australian Sign Language: An introduction to sign language linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kauling, E., K. (2012). *Look who's talking: Turn taking in Sign Language Interpreted Interaction*. Amsterdam: University of Amsterdam
- Lausberg, H., & Sloetjes, H. (2009). Coding gestural behavior with the NEUROGES-ELAN system. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 41(3), 841-849. doi:10.3758/BRM.41.3.841.
- Liddicoat, A. (2007) *An Introduction to Conversation Analysis*. New York: Continuum
- Skedsmo, K. (2020). Other-initiations of repair in Norwegian Sign Language. *Social Interaction. Video-Based Studies of Human Sociality*, 3(2). DOI: <https://doi.org/10.7146/si.v3i2.117723>
- Van Herreweghe, M. (2005). Teaching Turn-taking and Turn-yielding in Meetings with Deaf and Hearing Participants. I Roy, C. B. (Red.), *Innovative Practices for Teaching Sign Language Interpreters II* (s. 151-169). Gallaudet University Press.

Vonen, A. M. (2016). Tegnspråk i et lingvistisk perspektiv. I Jørgensen, S. R. Og Anjum, R. L. (red.), *Tegn som språk* (s. 125-149). Oslo: Gyldendal

